

از عید خون تا عید خدا

از عید خون تا عید خدا

منبع: مبلغان - دی و بهمن 1384، شماره 74،

عید خون همان «عید اضحی»، به معنی قربانی کردن است. در سرزمین مِنی با قربانی گوسفند، «مَنْ» به «ما» تبدیل می شود؛ زیرا فلسفه عمل حج گذار و قربانی کننده این است که او با تمسک به حقیقت «ورع» گلوی دیو طمع را می برد و آنچه از قربانی به خدای سبحان می رسد، گوشت و خون نیست، بلکه روح کردار و جان عمل (تقوا) است و حاجی وارث ابراهیم خلیل الرحمن علیه السلام است که اسماعیل نفسش را به قربانگاه می برد و آن را ذبح می کند و به لقاء الله می رسد. این سخن رهبر فقیدمان است که فرموده است:

«عید سعید قربان، عیدی است که انسانهای آگاه را به یاد قربانگاه ابراهیمی می اندازد. قربانگاهی که درس فداکاری و جهاد در راه خدای بزرگ را به فرزندان آدم و اصفیاء و اولیاء می دهد.»⁽¹⁾

قربانی در مِنی مقدمه رسیدن به غدیر است؛ چرا که اگر هوای نفس در مِنی قربانی نشود، در غدیر خم تسلیم حق شدن مشکل است و حضرت ابراهیم علیه السلام با ذبح اسماعیل مسلمانان را بیمه کرد که به جای فرزندانشان، گوسفند قربانی کنند و حضرت محمد صلی الله علیه و آله بشریت را بیمه کرد که به جای پیروی از ناحق از حق که همان علی است،⁽²⁾ تبعیت کنند. و این چنین از پیوند قربان با غدیر، دین کامل شد.

و در فضیلت این ایام همین بس که امام هشتم حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام فرموده است:

«إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ زُفَّتْ أَرْبَعَةُ أَيَّامٍ إِلَى اللَّهِ كَمَا تُزْفُّ الْعَرُوسُ إِلَى خِدْرَهَا قِيلَ مَا هَذِهِ الْأَيَّامُ قَالَ: يَوْمُ الْأَضْحَى وَ يَوْمُ الْفِطْرِ وَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَ يَوْمُ الْعَدِيرِ وَ إِنَّ يَوْمَ الْعَدِيرِ بَيْنَ الْأَضْحَى وَ الْفِطْرِ وَ الْجُمُعَةِ كَالْقَمَرِ بَيْنَ الْكَوَاكِبِ وَ هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي نَجَّاهُ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلُ مِنَ النَّارِ قِصَامَهُ شُكْرًا لِلَّهِ وَ هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أَكْمَلَ اللَّهُ بِهِ الدِّينَ فِي إِقَامَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عُلَمَاءَ وَ آبَانَ قِصِيلَتَهُ وَ وَصَّاهُ قِصَامَ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَ إِنَّهُ لِيَوْمُ الْكَمَالِ وَ يَوْمُ مَرَعْمَةَ الشَّيْطَانِ وَ يَوْمُ تَقَبُّلِ أَعْمَالِ الشَّيْئَةِ وَ مُجِيئِ آلِ مُحَمَّدٍ؛⁽³⁾

در هنگام قیامت، چهار روز را آرایش کرده نزد خدای سبحان می آورند؛ چنان که عروس را [در شب زفاف] به حجله می برند. از حضرت پرسیده شد: این ایام کدام اند؟ فرمود: روز قربان، روز فطر، روز جمعه و روز غدیر است. و روز «غدیر» بین روز فطر و روز جمعه مثل ماه است در میان ستارگان. آن روزی است که حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام از آتش نجات پیدا کرد و روزه گرفت و از خدا تشکر کرد. روز غدیر روزی است که خداوند به وسیله آن دین را کامل کرد و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله علی علیه السلام را به عنوان امیرالمؤمنین معرفی کرد و فضائل وی را برشمرد و جانشین بودن وی را [از طرف خدای سبحان به همگان] اعلام کرد و به میمنت این روز، روزه گرفت؛ چرا که روز کمال است و روز ناامیدی شیطان و روز قبولی اعمال شیعیان و دوستداران آل محمد صلی الله علیه و آله است.»

جلوه های ویژه عید غدیر از منظر
امام رضا علیه السلام

در فرهنگ غنی اسلامی، عید غدیر از ویژگی خاصی برخوردار است و از ایام الله شمرده شده است. در این روز، نعمت ولایت بر بشریت ارزانی داشته شد. بنابراین، به میمنت این روز فرخنده و مبارک، دستور عبادات و انجام مراسم مخصوص از ناحیه معصومین علیهم السلام صادر شده است.

در اینجا یکی از برنامه‌هایی را که توسط حضرت رضا علیه السلام اجرا شده است، بیان می‌کنیم:

«فیاض بن محمد گفته است: در سال 256 (ه. ق) در روز غدیر خدمت امام رضا علیه السلام رسیدم. جمعی از خواص شیعیان منزل آقا بودند. حضرت آنان را برای افطار نگه داشت. سپس دستور داد تا غذا، گندم، صیله (پول)، لباس، کفش و حتی انگشتر برای خانواده‌های آنان ببرند. با ارسال هدیه و کادو شادی را به خانه‌های آنها برد و اوضاع و احوال آنان را تغییر داد و با این بذل و بخششها، آنها را خوشحال کرد تا آنان وسائل کهنه را کنار بگذارند و یادآوری کرد که اینها به میمنت فرا رسیدن روز غدیر است.»⁽⁴⁾

آداب و اعمال مربوط به عید غدیر

از جمله آداب و اعمال و جلوه‌های ویژه در روز غدیر چنین است:

1. غسل؛
2. روزه؛
3. نماز؛
4. زیارت؛
5. احسان و نیکی به مؤمنین؛
6. اظهار شادی و سرور؛
7. عقد اخوت.

روزه

از جمله عباداتی که در شمار مستحبات مؤکد قرار دارد، روزه عید غدیر است. در این خصوص امام صادق علیه السلام فرموده است:

«ثواب روزه این روز، معادل روزه شصت ماه است.»⁽⁵⁾

«روزه عید غدیر خم در نزد خدای سبحان، معادل یکصد حج و یکصد عمره پذیرفته شده است.»⁽⁶⁾

«همه انبیاء به جانشینان خود سفارش می‌کردند که روز تعیین جانشین را روزه بدارند.»⁽⁷⁾

«روزه روز غدیر خم، کفاره شصت سال است.»⁽⁸⁾

نماز

امام صادق علیه السلام فرموده است:

«کسی که نیم ساعت قبل از ظهر، [در روز عید] دو رکعت نماز شکر بگذارد و در هر رکعت ده مرتبه سوره حمد، ده بار سوره قل هو الله احد، ده بار سوره انا انزلناه فی لیلة القدر و ده بار آیه الکرسی بخواند، نمازش نزد خدای متعال برابر است با هزار حج و عمره و هر حاجتی چه دنیوی و چه اخروی از خداوند بخواهد، به آسانی و در کمال سلامتی بر آورده اش خواهد کرد.»⁽⁹⁾

زیارت

یکی از جلوه‌های ویژه در عید غدیر زیارت بارگاه شریف حضرت علی علیه السلام است. ثامن الحجج علی بن موسی الرضا علیه السلام اهمیت زیارت مرقد مطهر امام علی علیه السلام و بزرگداشت روز غدیر و اظهار شادی و سرور این روز را چنین توصیف فرموده است:

«هر کجا که هستی سعی کن روز غدیر در کنار قبر مطهر حضرت علی علیه السلام حاضر شوی؛ زیرا در این روز خداوند سبحان گناهان شصت ساله اهل ایمان را می بخشد. این روز، روز پوشیدن لباسهای نو و روز بیرون آوردن لباسهای کهنه از بدن است. این روز، روز زینت است. هر که خود را به مناسبت فرا رسیدن روز غدیر مهیا کند و تزیین کند؛ خداوند گناهان کوچک و بزرگ او را می بخشد و فرشته ای را مأموریت می دهد تا سال آینده برای او حسنه بنویسد و مقام و منزلت او را بالا ببرد و اگر در طول این مدت بمیرد، شهید محسوب می شود و اگر زنده بماند، سعادتمند است.

این روز، روز تبسم با مردم با ایمان است. هر که در روز غدیر لبخند بر لبانش داشته باشد، خدا در روز قیامت با رحمت واسعه اش به او نگاه می کند و حاجات او را برآورده می سازد و برای او در بهشت قصری از ذرّ سفید بنا می کند و چهره اش را مسرور و شاداب می گرداند.»⁽¹⁰⁾

زیارت امین الله

این زیارت از جمله زیارات مطلقه است؛ به این معنی که برای زیارت همه ائمه علیهم السلام این زیارت را می شود خواند. و مفصل آن در مفاتیح الجنان شیخ عباس قمی آمده است.

احسان و نیکی

یکی دیگر از جلوه های ویژه روز عید غدیر، احسان و نیکی به دیگران، از جمله به خانواده و برادران دینی است. در این خصوص، امیر بیان حضرت علی علیه السلام چنین سفارش کرده است:

«معاش خانواده تان را توسعه دهید! به برادرانتان نیکی کنید! شکر گزار نعمتهای الهی باشید! با خوشحالی و چهره شاداب همدیگر را ملاقات کنید! انفاق یک درهم در این روز، مساوی است با دویست هزار درهم. هر که در این روز مؤمنی را افطاری دهد، مانند کسی است که ده «فئام» را افطار داده باشد.

شخصی از امیرالمؤمنین پرسید «فئام» چیست؟ حضرت فرمود:

هر فئام عبارت است از دویست هزار نبی، صدیق و شهید. پس اگر فردی چند نفر از اهل ایمان را افطار دهد، چه پاداشی خواهد داشت! برای چنین فردی من از جانب خدا ضامن می شوم که دُچار فقر و کفر نشود.»⁽¹¹⁾

دعا در شب عید غدیر

یکی از آداب شب عید غدیر، دعا خواندن است و دعا وسیله ارتباط مخلوق با خالق است و سبب توجه و عنایت خدای مهربان با بنده خاضع و محتاج خود می شود؛ چرا که خودش فرموده است:

«قُلْ مَا يَعْبُؤا بِكُمْ رَبِّي لَوْ لَا دُعَاؤُكُمْ»؛⁽¹²⁾

«ای پیامبر! بگو اگر دعا و درخواست شما نباشد، خدا به شما توجه نخواهد کرد...».

در فرازی کوتاه از دعای شب عید غدیر چنین می خوانیم: «اللَّهُمَّ يَحَقِّ مُحَمَّدٍ رَسُولِكَ وَ عَلِيٍّ وَ لِيكَ وَ الْأَيْمَةِ مِنْ بَعْدِهِ حُجَّجَكَ قَائِمَتِ قَلْبِي عَلَي دِينِكَ وَ مَوْلَاةِ أَوْلِيَايَكَ وَ مُعَاذَاةِ أَعْدَائِكَ مَعَ خَيْرِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ تَجَمَّعَهُمَا لِي وَ لِأَهْلِي وَ وَ لِدِي وَ إِخْوَانِي الْمُؤْمِنِينَ إِنَّكَ عَلَي كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»؛⁽¹³⁾

خداها! به حق محمد رسولت و به حق علی ولایت و امامان بعد از او که حجت تو هستند، قلبم را بر دین خود و دوستی دوستانت و دشمنی دشمنانت ثابت بفرما! و خیر دنیا و آخرت را به من و خانواده ام و فرزندان و برادران با ایمانم عطا بفرما! که تو بر هر چیز توانایی.»

دعای روز عید غدیر

برای روز عید غدیر دو دعای مفصل نقل شده است که فرازی از یکی از دعاها را در اینجا می

آوریم:

«...اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ كَمَا أَمَرُوا بِطَاعَتِكَ وَنَهَوْا عَن مَعْصِيَتِكَ وَذَلُّوا عِبَادَكَ عَلَى وَحْدَانِيَّتِكَ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ وَنَجِيِّكَ وَصِفْوَتِكَ وَآمِينِكَ وَرَسُولِكَ إِلَى خَلْقِكَ وَبِحَقِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَبِعَسُوبِ الدِّينِ وَقَائِدِ الْعُرِّ الْمُحَجَّلِينَ الْوَصِيِّ الْوَفِيِّ وَالصِّدِّيقِ الْأَكْبَرِ وَالْقَارُوفِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ وَالشَّاهِدِ لَكَ وَالذَّالِّ عَلَيْكَ وَالصَّادِعِ بِأَمْرِكَ وَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِكَ لَمْ تَأْخُذْهُ فِيكَ لَوْمَةٌ لَأَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَجْعَلَنِي فِي هَذَا الْيَوْمِ الَّذِي عَقَدْتَ فِيهِ لَوْلِيكَ الْعَهْدَ فِي أَعْنَاقِ خَلْقِكَ وَأَكْمَلْتَ لَهُمُ الدِّينَ مِنَ الْعَارِفِينَ بِحُرْمَتِهِ وَالْمُقَرَّرِينَ بِفَضْلِهِ مِنْ عَتَقَائِكَ وَطُلُقَائِكَ مِنَ النَّارِ... .

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَرَّفَنَا فَضْلَ هَذَا الْيَوْمِ وَبَصَّرَنَا حُرْمَتَهُ وَكَرَّمَنَا بِهِ وَشَرَّفَنَا بِمَعْرِفَتِهِ وَهَدَانَا بِثَوْرِهِ. يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّكَمَا وَعَلَى عِثْرَتِكَمَا وَعَلَى مُحِيْبِكَمَا مِنِّي أَوْضَلُ السَّلَامَ مَا بَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ...»⁽¹⁴⁾

معاش خانواده تان را توسعه دهید! به برادرانتان نیکی کنید! شکر گزار نعمتهای الهی باشید! با خوشحالی و چهره شاداب همدیگر را ملاقات کنید! انفاق یک درهم در این روز، مساوی است با دویست هزار درهم. هر که در این روز مؤمنی را افطاری دهد، مانند کسی است که ده «فنام» را افطار داده باشد.

...خدایا! درود بفرست بر محمد و آل محمد! چنان که آنان به طاعت تو امر کردند و از معصیت تو باز داشتند و بندگانت را به یگانگی تو راهنمایی کردند.

خدایا! به حق محمد، پیامبرت و بنده یگانه و برگزیده و امینت و فرستاده تو به سوی خلقت و به حق امیرالمؤمنین، پیشوای دین و رهبر سفیدرویان مشهور، وصی، وفادار، راستگوی بزرگ، جداکننده، حق از باطل، گواه تو، راهنمای به سوی تو - آن که با صدای بلند فرمان تو را اعلام و در راه تو جهاد کرد و در مورد توبه سرزنش ملامت گران توجه نکرد - از تو می خواهم بر محمد و آل محمد درود بفرستی و در این روزی که پیمان امامت ولی خود را بر گردن مردم نهادی و دین را برایشان کامل کردی، مرا از کسانی قرار دهی که حرمت او را شناخته و به فضل و برتری اش اعتراف دارند؛ آنان که از آتش رهایشان کردی... .

سپاس خدایی را که ارزش این روز را به ما شناساند و نسبت به حرمت آن بصیرت به ما داد و به وسیله آن ما را گرمی داشت و با شناخت آن شرافتمان بخشید و با نور آن راه را به ما نشان داد. ای رسول خدا! ای امیرمؤمنان! تا شب و روز باقی است، برترین سلام من بر شما و خاندان شما و دوستداران شما باد!»

1. صحیفه نور، ج 18، ص 87.
2. رسول اکرم صلی الله علیه و آله : «عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ؛ علی با حق است و حق باعلی.»

3. مسند الامام الرضا علیه السلام، ج 2، صص 17 - 18.

4. الغدير، ج 1، ص 287.

5. همان، ص 285.

6. همان، ص 286.

7. همان.

8. اقبال الاعمال، ابن طاووس، ص 466.

9. همان، ص 476.

10. همان، ص 464.

11. همان، ص 443.
12. فرقان/77.
13. اقبال الاعمال، ص 452.
14. همان، ص 492.